

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

טז.

עין משפט
נר מצוה

עד א מיי פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופ"י מהל' רוצה הלכ' יב סמג לאון מה טור ש"ע י"ד סי קנא ספי"ה: עה ב מיי שס הלכה ט ופ"י מהל' רוצה הלכה יג טור ש"ע שס ספי"ו: עו ג מיי פ"י מהל' הלכה ד: עז ד מיי פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופ"י מהל' רוצה הל' יב סמג לאון מה טוש"ע י"ד סי קנא ספי"ה: עה ב מיי פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג ש"ע טור ש"ע י"ד סי קנא ספי"ב: עה ב מיי פ"ד מהל' מהלכות אסורות הלכה ד סמג לאון קנא טור ש"ע י"ד סי ספי"ה: ע

רבינו הנהאל

יש אומרים מוכרין להן תריסין. אמר רב נתמן אמר רבה בר אבהו אמר רבא כיש אומרים מאי טעמא דכי שלים זיניהו זיניהו ערקין. (הא דאמר מיי מוכרין להן תריסין ויש אומרים מוכרין להן תריסין אמר רב נתמן אמר רבה בר אבהו הלכותא כיש אומרים מאי טעמא דכי שלים זיניהו זיניהו ערקין. (הא דאמר מיי מוכרין להן תריסין ויש אומרים מוכרין להן תריסין אמר רב נתמן אמר רבה בר אבהו הלכותא כיש אומרים) מ"ט שנתות של ברזל אוקימנא בפרזלא הינדואה. דמוכרין לפרסאי משום דאגו עילויא. וכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה בעלים וסיחיון שלמין ושבורין. בן בתירא מתיר בסוס. תניא בן בתירא מתיר מפני שעושה בו מלאכה שאין חיובין עליה חטאת. פי רובב עליו לברא אבל אינו חורש עמו ולא מלאכה אחרת כיוצא בה ואי"ר דר' יהודה ארס למכור סוס לעובד כוכבים מפני שני דברים אחד שהורג בסיוחיה פי בידיו ושניו [ועוד] כשמקוץ מטחיו בריחים: דיושלמי כשמקוץ כותני בריחים הא אמר ר' יוחנן הלכה כבן בתירא ור' יהודה מתיר בשבורה שאינה יכולה להתרפאות ולחיות. הא דאמר רב יהודה אמר שמואל של בית ר' יהו מקריבין שור של פטם ביום אידם. פי זה שאמר מקריבין מנחה היו נותנין לבית קיסר מלשון תרגום מנחה תקרובתא אבל לא להקרבה לעבודת כוכבים רבוון כלומר נתן שוחט כדי שלא יהיו מקריבין ומדריגין אותו ביום אידם עצמו אלא למחר. ועוד השחיד שלא להדריג להן חי אלא שחוט. ואסיק ביקש רבי לבטל הדבר ועשה מעט מעט. בשנה אחת ביטל מלשלו להן ביום אידם אלא למחר ובשנה אחרת ביטל מלשלו חי אלא שחוט ובשנה אחרת ביטלו לגמרי. אמר רב אשי אמר לי זבדיא בר תורא דמפטמין ליה ומשהינן ויבדי מלאכה כתיב תורי: מתני' אין מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים אלא למכירה מקום שנהגו למכור שורא למכור אין מוכרין להן [גמ'] ומקשי לרבים שרי בארי שבור

לפרסאי דמגנו ע"ן. ונראה דלגן נמי שרינן השתא למכור לעובדי כוכבים כלי זיין מהאי טעמא: **מרביעין** ע"יה ויודת. וזכור נמי יכול להרציעו על כמה נקבות: **אלמא** לא מקבלת זכר. לאו משום דקצר טריפה אינה יולדת דצפרק אלו טריפות (חולין דף ק"ז:) צעי למימר לר' יהודה יולדת אלא דלא מקבלת זכר וכדמשמע לינא מללא קאמר אלמא דלא ילדה ט: **אלמא** תורת בהמה גסה מאי היא. קשה לינא דלית ליה חי נושא את עצמו צעופות כדכנן וי"ל מדאסר רבי משום תורת כלי זיין משמע דאפילו המיוחד לריבית אלס דמודו כ"ע דחי נושא את עצמו וא"כ תורת צהמה גסה מאי היא ו' מחלוקות צדכר: **אבל** האי דאי משהי ליה אתי רב"ל מלאכה. תימא ל"ל האי טעמא מיפוק ליה משום דלי משהי ליה לפיטוס אחי למימר כחוש מכרו לו כי היכי דגורי רבנן בשצורה דלא לימי למימר שלמה מכרה לו וי"ל דודאי בשצורה יש לגזור דמיון דרבנן אית להו מרביעין עליה זכר א"כ משהי לו זמן מרובה אבל זמן מועט דפיטוס לית לן למיגור אי לן טעמא דחי למלאכה: **אבל** האי דרשמייה קאי. לאו דוקא נקט האי דהא צתמא שוריים גופייהו אמרינן אימרו לשמיטה זניניהו אלא להכי נקט הכי דלמא לאפוקי צהמה גסה דמתני' דמיידי צהמה טמאה נקט הכי אבל צהמה טהורה תלינן כשמיטה וא"ע דקמט שוריים נמי לרדיא זניני: **ארי** אתי לכלל מלאכה אבל האי דכי משהי ליה אתי לכלל מלאכה לאו דלמא אפילו לרבנן לא קא אסרי התם אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי אפילו רבנן שרו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל של בית רבי היו מקריבין שור של פטם ביום אידם חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו היום אלא למחר חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו חי אלא שחוט חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו כל עיקר מ"ט לאו משום דלמא אתי לשהוי וליטעמדיך שאין מקריבין אותו היום אלא למחר מאי טעמא אלא רבי מיעקר מילתא בעי וסבר יעקר ואתי פורתא פורתא וכי משהי ליה בריא ועביד מלאכה אמר רב אשי אמר לי זבדיא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרין: **מתני'** י"אין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין עמהם בסילקי גדרום איצטרייא ובימה אבל בונין עמהם 'בימוסיאות ובית מרחצאות ה'הגע' לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות: **גמ'** אמר רב הנין בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב יהודה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור ואליבא

אי אפשר בלא איבה: **דכי שלים זיניהו**. כשכלים כלי זיין צמלמנה קטלי בתריסין: **עששיו**. חמיכות עבות שקורין מ"ש: **דחלשי מינייהו**. מחלישין אותן בקורנם עד שנעשו דקות ועושין מהן כלי זיין: **אפילו מרי פשוירי**: **וחלני** דולדוריא. לא נזבין להו דחלשי מינייהו כלי זיין: **צפרולא הינדואה**. של רחן יהודי שאין עושין אותה אלא לכלי זיין: **דמגני עילון**. נלחמים לשמור העיר ואת יושביה: **שאינה יכולה להסרפאות**. ומסתמא לשמיטה זכנה ולא משהי ליה ולא חזי ליה ישראל צי עובד כוכבים דמיפוק חורבה מיניה לזבוי שלימה: והלא **מרביעין עליה**. ומשהי לה ומאן דחוי לה צי עובד כוכבים יליף מיניה לזבוי שלימה: **לנשפלה**. תאסרוהו דלא תלד לעולם: **דקטיל נסיחופים** ממלכה להרוג צידו את הנופלים צמלמנה. סיחופיה מכת יד צהמה ותי קרי סיחופא שמכה כלפי מטה כמו סחופי כסא (שבת דף ק"ו:) **אלדני"ר** בלע"ז: **סורס צהמה גסה מאי היא**. כלומר איסור טעם מכירת צהמה גסה מאי היא הא לן בעיד מלאכה דחייב חטאת לגזור משום נסיוני: **מטחיו צרחיים**. ואז מלאכה היא: **שור של פטם**. שפיטמו ושמן מאד ואינו ראוי למלאכה: **מסו**. למוכרו לעובד כוכבים: **אלה האי דאסי לכלל מלאכה אסור**. דמשהי ליה וחזו ליה לאחר זמן צדיה. וא"ע דהשתא ליכא למיחש לנסיוני מינה נפקא מיניה חורבה למכור שאר שוריים לעובד כוכבים: **לאו לשחיטה קיימא**. דכחושה ומשהי לה לגלג וללדות: **מקריבין**. מס דורוין למלך: **שור של פטם**. ועבודת ציון היתה: **חיסר ד' ריבבן**. הוציא ד' ריבבות ממון לבטל שלא יקריבוהו ביום אידם: **אלא למחר**. ולמיעקר פורתא מיכוין: **וכי משהי ליה צריא ועביד מלאכה**. אסתקפתא היא כלומר ואי משהי ליה צריא תו למעבד מלאכה דקא צעית למיסריה: **צריא**. מתחוק: **זבדיא**. פטם היה: **בר סורא**. שור שפטמיהו משהי ליה עד דכחיש: **ועביד על חד תרין**. צשוריים אחרים: **מתני' צבילקי**. לשון טריה צבזהה היא כלמא צבקר יומא (ג"ה כ"ה). לשכת הגזית כמין צבילקי גדולה היתה. ושם דנין בני אדם ומפילין אותו ומת: **גדרום**. בנין אחד הוא לרון נפשות כמו שנים שעלו לגדרום צרי"ה (דף ק"ז): **איצטרייא**. מקום שעושין סס איצטדנית שור כמו שור האיצטדין (בי"ק ט"ז). מנגח ובורג אנשים ושחוק הוא להם: **צומא**. נמי כשני מנגל קצר הוא וגובה דלמאר צמס' סוטה (דף מ"א). צימה של עץ עושים לו צעורה ואנו קורין אותו אלמצרי"א והיו עושין אותו לדחוף משם איש להמיתו. וזכר אלה יש נזק לרבים וכדי שלא יתפש ישראל שם אסור לזנות עמהם: **צימוסיאות** גרסינן. בנין שאינו לזורך עבודת כוכבים ומקריבין זבחים דהיו תשמיש דתשמיש לעבודת כוכבים: **ומרחצאות**. צקרקע הן עשויין עמוקין מאלד והמים נופלין מתחת ואנשים רוחלים מלמעלה ע"ג הנקרים: **גיפה**. אריוול"י. דרך עובדי כוכבים להעמיד דמות אפרודיטא צבית המרחק שלהן נקמין מ: **גב' כבהמה דקה לפירכוס**. כלמאר גזי צהמה מסוכנת צשחיתת חולין (דף ק"ז). היתה דקה שפשטה ידה אחר שחיתתה ולא החזירה אסורה דצהמה מסוכנת היא ואינה מותרת עד שתפרכס ואם לא פרכסה היא כמתה קודם שחיתה ופיטשו יד לדיק אנהי אלא לפשט נפש אבל גסה זין כפפה ולא כפפה זין כפפה ולא פשטה פירכוס היא וכשרה הכי מפרש התם ומיה גסה ליה דרכה לפשט יד צהולאת נפש הלכך שחט חיה גסה מסוכנת ולא פרכסה אלא פשטה ידה ולא החזירה אסורה: **אלה לא למיירה**. למיתלי צמנהגא אלא כבהמה גסה היא וזכר מקום אין מוכרין: **הא**. ארי דלית ציה ניקא כגון ארי תרבות שרי אלמא חיה גסה מוכרין להן וקשיא לרב וסייעמא לרב חנן: **צארי שצוב**. הא דקמני מתני' דארי תרבות שרי צארי שצוב: **ואליבא**

(א) [פי' כפי' אם והרבה חי משמשים בלשון אס'] (ב) [נע] כשי' חולין י: ד"ה מהל' וכו' גרס האל דחשלי' (ג) [בדל"ש איהא בר פסח] (ד) [בכורות: צ: תוספתא פ"ב ה"א] (ה) שנתל. [מוספתא פ"ב ה"א] (ו) [נע] מו"ט כמ"ד מ"ג דפסקים ד"ה נ"ב במילא דהמנ"ס והרי"ב לא גרסו להא. (ז) [גיר' הערוך צער דמוס' ג' דיוסוסאות ועי' תוס' לקמן עמוד ב' ד"ה דימוסוסאות וכן גרס הרב מצנטורה ועי' סמו"ט] (ח) [תוס' הש"ך לקמן הוא לקמן י"ט:] (ט) [נע] תוס' חולין ז: ד"ה ודלמא זמון צבורות: ד"ה: דלמא:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב אשי. כיצ' גינסת ה"רין וע"ש אין דאמר רב אשי כו': (ב) ר"ש"י ד"ה איצטרייא וכו' איצטדניות כמו שור האילמדקן שור שהוא מנגח ובורג אנשים מרחוק ושחוק: (ג) ד"ה דימוסוסאות וכו' שאינו לזורך עבודת כוכבים וקורין לו אלט"ר ומפרש לקמן בפ' ר' ישמעאל אהא דקמני דימוסוסאות על עובדי כוכבים מומחין מיה מרבה ומח צימוס צימה של אן אתמ מרבה של אבנים הרבה ומקריב עליה זבחים דהוי:

לעוי רש"י

מש"ש [מש"ש]. צרמות. פשוירי [פשוירי]. עבד. דולדוריא [דולדוריא]. מעבד [מעין גרון]. אריוול"י. להפיל. אלמבר"א [אלמבר"א]. בימה. אלט"ר. מנחה. אריוול"י [אר"ק]. ורול"ד. קמרון.

מוסף רש"י

שאניה להתרפאות. ולפניה מלאכה בשבת (בבב"ב). שיש בו נזקא לרבים. אמר רב רבא אמר רב חיה גסה הרי היא אסורה לפירכוס כבהמה דקה אבל לא למכירה לעובד כוכבים ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו למכור שורא למכור אין מוכרין להן דובין ואריות מפני שיש בהן נזק לרבים כלומר מוזקין לרבים. הא חיה גסה שאינה מזקת שרי ופריק רבא בר עולא מתני' דדייקת מינה הא חיה שאינה מזקת לרבים שרי בארי שבור